

Подальші наші дослідження плануємо спрямувати на дослідження проблеми формування патріотизму старшокласників в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – Київ : Либідь 1997. – 366 с.
2. Москалець В. П. Почуття етнічної ідентичності особистості як фактор державотворення та розвитку громадянського суспільства / В. П. Москалець // Вісник: соціологія, психологія, педагогіка. – 2002. – № 12. – С. 34.
3. Міщенко Н. Який же проросте патріотизм? / Н. Міщенко // Рідна школа. – 2004. – № 1. – С. 1–8.

4. Патріотизм: філософський словник / за ред. В. І Шинкарука. – Вид. 2-ге, перероб. і допов. – К., 1986. – 358 с.

5. Русова С. Націоналізація школи / С. Русова // Вибрані педагогічні твори. – К. : Освіта, 1996. – 410 с.

6. Тимчик М. В. Патріотичне виховання старших підлітків у процесі фізкультурно-масової роботи : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / Тимчик Микола Валерійович. – К. : НАПН України, Ін-т проблеми виховання, 2012. – 222 с.

7. Швидяк О. М. Політологія. Практикум : навч.-метод. посібник / О. М. Швидяк. – К. : ІЗМН, 1997. – 164 с.

Дата надходження до редакції: 16.10.2018 р.

УДК 378.147:796

Мирослава ЯКИМЧУК,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри правових природоохоронних дисциплін Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне

Наталія СТЕПАНЮК,

студентка магістратури Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне

СТАН СФОРМОВАНOSTІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ЕТИКИ ЯК ФЕНОМЕНУ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ

У статті проаналізовано педагогічну етику як феномен професійної культури викладача медичного коледжу. Визначено рівні, на яких здійснюється формування етичної культури викладача, виокремлено її компоненти. Уточнено поняття «професійні норми моральності», розглянуто основні види професійної етики. Проаналізовано компоненти педагогічної етики.

Ключові слова: педагогічна етика, етична культура, професійні норми моральності, лікарська етика, професійна культура викладача медичного коледжу, стиль педагогічного спілкування.

В статье проанализирована педагогическая этика как феномен профессиональной культуры преподавателя медицинского колледжа. Определены уровни, на которых осуществляется формирование нравственной культуры преподавателя, выделены ее компоненты. Уточнено понятие «профессиональные нормы нравственности», выделены основные виды профессиональной этики. Проанализированы компоненты педагогической этики.

Ключевые слова: педагогическая этика, этическая культура, профессиональные нормы нравственности, врачебная этика, профессиональная культура преподавателя медицинского колледжа, стиль педагогического общения.

The article analyzes pedagogical ethics as a phenomenon of professional culture of the teacher of medical college. The levels on which the formation of the moral culture of the teacher is carried out are determined, its components are highlighted. The definition of the concept «professional norms of morality» is specified, the main types of professional ethics are defined. The components of pedagogical ethics are selected and analyzed.

Key words: pedagogical ethics, ethical culture, professional norms of morality, medical ethics, professional culture of the teacher of medical college, style of pedagogical communication.

Переорієнтація освіти на особистісно орієнтовану модель ставить освітян перед пріоритетним завданням – «формуванням освіченої, творчої особистості і становленням її фізичного і морального здоров'я, забезпеченням пріоритетності розвитку людини...» [5].

Сучасний викладач, зокрема і вищої школи, повинен бути людиною культури і вселюдських цінностей, провідником ідей державотворення і демократичних змін, людиною великої душі і доброго серця; плекати в собі почуття інтелегентності, аби потім виховувати етично компетентну інтелектуальну еліту, спроможну нестандартно творчо мислити, правильно використовувати свої знання в нових ситуаціях, ефективно працювати, удосконалюючи знання та узгоджуючи дії і цінності з моральними критеріями тощо. Формування етичної культури сучасного викладача медичного коледжу – цілеспрямований процес, який охоплює фахову підготовку і діяльність викладача, що включає етичну компетентність, професійну культуру, моральність і гуманізм, творчий підхід до навчально-виховного процесу, любов до професії тощо.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Наукові підходи до формування етичної культури в сучасних умовах розроблені в доробках І. Беха, В. Білоусової, В. Киричок, К. Чорної, Л. Хоружої та ін. Проблему педагогічного етикету викладачів ЗВО досліджували Р. Гуревич, А. Мойсеюк, М. Сметанський; питання гуманітарної освіти – І. Оніщенко, Л. Яценко, А. Кочубей; шляхи формування мовленнєвої культури фахівця – Л. Барановська, Т. Рукас; формування загальної та професійної культури фахівця – Г. Балл; проблеми творчої самореалізації викладачів – С. Сисоєва, Н. Тарасевич, М. Якимчук.

Мета статті – проаналізувати стан педагогічної етики як феномену професійної культури викладача медичного коледжу.

Викладач є ключовою постаттю в сучасному виховному процесі. Саме його педагогічний професіоналізм і майстерність визначають рівень етичної культури підростаючого покоління та підготовку батьків до здійснення цього процесу в умовах сім'ї [1].

Суспільство зацікавлене, щоб викладач не лише навчав студентів, а й формував людей високої моральної та етичної культури, з відповідним світоглядом, запитами, інтересами, творчим підходом до життя. Саме тому сьогодні діяльність викладача коледжу спрямована на створення необхідних педагогічних умов для формування морально-етичних цінностей студентів. Надзвичайно важливою щодо цього є методична допомога, яку надають заклади підвищення кваліфікації, методоб'єднання, ЗМІ, а також самостійна робота педагога, його творчий пошук, що дає можливість самостійно відбирати й аналізувати інформацію, приймати рішення, «втілювати їх у власній педагогічній практиці, а також нести відповідальність за результат перед суспільством» [4, с. 245].

Професійна підготовка викладачів до формування етичної культури має будуватися насамперед на принципах престижу педагогічної діяльності, розгляду процесу формування етичної культури в надрах сучасного виховання, системності і неперервності підготовки викладачів, розвитку їх творчого потенціалу і педагогічної ініціативи, врахування життєвого і професійного досвіду, інтересів і психологічних особливостей усіх учасників виховного процесу, доцільного вибору форм і методів виховання. Критеріями етичної культури викладача, на нашу думку,

є визнання особистісних пріоритетів студента; емоційна чутливість до сприйняття моральних цінностей педагогічної професії, емпатії; готовність до вибору; тактовність; морально-вольова регуляція; дотримання норм педагогічної етики; уміння діяти в конфліктних ситуаціях.

Формування етичної культури здійснюється на таких рівнях: *методологічному* (ознайомлення із загальними філософськими закономірностями, реформами освіти, пріоритетами сучасного виховання, вимогами суспільства до виховання студентів, фахової підготовки сучасного викладача, нормами педагогічної етики); *теоретичному* (основні закони, принципи, правила педагогіки, психології, вікова специфіка та специфіка виховання студентів на різних етапах їх становлення, гуманістичні принципи виховання); *особистісному* (етична центрація педагогічної дії, організація педагогічної діяльності на гуманістичних засадах, сформованість етичних переконань); *методичному* (використання сучасних виховних методів і засобів виховання студентів на різних етапах їх становлення, доцільне використання методів і засобів етичного виховання, обізнаність із передовим зарубіжним та вітчизняним досвідом, сучасними методиками етичного виховання тощо) [2-3].

Вищеозначені умови дають можливість розглядати коледж як одну із основних ланок у системі становлення високого професійного рівня сучасного викладача, діяльність якого формує потребу в нових знаннях, уміннях і навичках, вимагає професійного й особистісного зростання та активної участі викладачів у створенні і розвитку нових програм і технологій.

Визначаючи форми і методи формування педагогічної етики, у ході дослідження нами було проведено «круглий стіл» циклової комісії іноземних мов, де слухалися доповіді викладачів медичного коледжу на тему «Етикет сучасного викладача». Після заслуханих доповідей і повідомлень було зроблено висновок, що особливу увагу слід приділяти також етичній культурі сучасного викладача як складовій педагогічної культури. Структура етичної культури сучасного педагога містить у собі такі компоненти, як професійна компетентність, інтелектуальна культура, духовна культура, комунікативні здібності, емоційна стійкість, морально-етична культура, перцептивні здібності, національна свідомість, культура мовлення, чесність, скромність, доброзичливість.

Студіювання психологічної і педагогічної літератури дало змогу встановити, що кожному роду людської діяльності відповідають певні норми професійної етики. Так, її види являють собою специфічні особливості професійної діяльності, що спрямовані на людину в певних умовах її життя та діяльності в суспільстві. На основі узагальнення різних підходів до розуміння понять «норми моральності» і «професійні норми» нами визначено їх взаємодоповнюваність, що і сприяло уточненню дефініції поняття «професійні норми моральності» як правила, норм, зразків, порядку внутрішньої регуляції на основі правильно-етичних ідеалів. Зазначимо, що, перебуваючи у навчальному закладі, студенти потребують позитивної атмосфери на заняттях, яка зазвичай залежить від викладача. На нашу думку, викладач – це не лише професія, а й соціальний статус, якому потрібно відповідати, зокрема володіти педагогічною етикою. Компоненти означеної етики продемонстровано на *рисунок 1*.



Рис. 1. Компоненти педагогічної етики

Педагогіка викладача медичного коледжу має етичні аспекти, що характеризуються специфічними особливостями. Насамперед це етика ставлення до своєї праці з урахуванням усвідомлення відповідальності перед студентами, колегами і своєю галуззю наукових знань; вибір стратегії і тактики навчання; використання власного наукового досвіду як інформації для слухачів тощо. Специфічним для педагогіки коледжу є зв'язок викладача із загальноприйнятими програмами і стандартами освіти, що регламентують працю педагога. Відомо, що означені стандарти можуть бути як корисними орієнтирами, так і перешкодою для творчої діяльності.

Ураховуючи високий рівень професіоналізму, самостійний науковий внесок значної кількості викладачів ЗВО в розвиток своєї галузі знань і формування навчального процесу в рамках означеної галузі, допускається можливість певної свободи в дотриманні, модифікації і змінах стандартів закладів освіти. Зокрема це проявляється в заохоченні до створення авторських програм основних курсів, розробці спецкурсів, модифікації навчальних планів. Отже, проаналізувавши дані проведеного нами опитування, можна зробити висновок, що модель формування педагогічної етики викладача медичного коледжу містить взаємозв'язок компонентів, які представлено на *рисунку 2*.



Рис.2. Компоненти педагогічної етики викладача медичного коледжу

Педагогічна етика викладача медичного коледжу включає в себе етику взаємовідношення двох головних учасників процесу безпосереднього передання знань – викладача і студента.

На нашу думку, найважливішими особливостями педагогічної взаємодії студентів із викладачами коледжу є такі: систематичність і безперервність, переходи від аудиторних форм навчання до позааудиторних, від навчально-орієнтованого спілкування до науково-пошукового, від офіційно-регламентованого до неформально-довірливого тощо. Вищеозначене висуває особливі вимоги до етико-психологічної основи взаємодії вченого-викладача і студентів, а їх стиль педагогічного спілкування, індивідуально-типологічні особливості взаємодії відіграють чи не найважливішу роль.

Уважаємо, що оптимальним педагогічним спілкуванням є таке, що ґрунтується на захопленні викладача і студентів спільною творчою діяльністю,

яка відображає специфіку процесу формування особистості фахівця і містить у собі взаємодію соціально-етичних настанов викладача та його професійно-педагогічних навичок. В основі такого стилю педагогічного спілкування – захоплення вченого наукою, творчим пошуком, перетворення їх в органічну грань його життєвої позиції. Формування у викладача подібного стилю спілкування пов'язане із подоланням двох досить типових суперечностей: 1) викладач коледжу захоплено займається науковим пошуком, проте його педагогічна діяльність набуває вимушеного характеру; 2) цілеспрямована активна взаємодія викладача коледжу зі студентами здійснюється на фоні незначної малопродуктивної наукової діяльності. Успішне подолання означених суперечностей визначає структуру і професійно-психологічну ефективність педагогічного спілкування.

Висновки. Отже, науково-педагогічним працівникам ЗВО, зокрема медичного коледжу, необхідно враховувати, що формування власного індивідуального стилю спілкування і взаємозв'язків зі студентами тісно взаємопов'язане із розвитком творчої індивідуальності самого викладача, педагогічною етикою та його науковою продуктивністю.

Таким чином, одним із важливих компонентів педагогічної етики є комунікативна компетентність як складова професійної культури викладача ЗВО. Головне завдання викладача при цьому – вміле використання системи прийомів (психологічних, мимічних, мовленнєвих тощо), які він обирає для організації структури спілкування, адже неефективний педагогічний вплив може призвести до виникнення конфлікту між викладачем і студентом.

Перспективи подальших наукових досліджень спрямовуватимуться на розробку методики розвитку

професійної культури викладача медичного ЗВО як важливої складової педагогічної етики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрущенко В. Модернізація освіти: політика і практика / В. Андрущенко // Педагогіка і психологія. – 2002. – № 3. – С. 12–15.
2. Бойко А. Найвища цінність – людина / А. Бойко // Педагогіка і психологія. – 1995. – № 2. – С. 54–57.
3. Бондар В. Дидактика: ефективні технології навчання студентів / В. Бондар. – К. : Вересень, 1996. – 129 с.
4. Биомедицинская этика / отв. ред. В. И. Покровский. – М. : Медицина, 1997. – 270 с.
5. Державна національна програма «Освіта»: Україна ХХІ століття. – К. : Райдуга, 1994. – 61 с.

Дата надходження до редакції: 19.11.2018 р.

УДК 37.01

Світлана ЯКУБОВСЬКА,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри суспільних дисциплін
Національного університету водного господарства
та природокористування, м. Рівне

Ірина МЕЛЬНИЧУК,
студентка магістратури
Національного університету водного господарства
та природокористування, м. Рівне

ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ В УМОВАХ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

У статті розглядається питання полікультурного виховання. Аналізується загальнопедагогічна проблема сутності такого виховання. Визначається його специфіка та основні етапи розвитку відповідно до нової освітньої парадигми.

Ключові слова: полікультурне виховання, поліетнічне й полікультурне суспільство, культурні цінності, плюралізм культур.

В статті рассматривается вопрос поликультурного воспитания. Анализируется общепедагогическая проблема сущности такого воспитания. Определяется его специфика и основные этапы развития в соответствии с новой образовательной парадигмой.

Ключевые слова: поликультурное воспитание, полиэтничное и поликультурное общество, культурные ценности, плюрализм культур.

The article clarifies the question of the origin and prospects of the development of multicultural education, analyzes the state of the problem in modern pedagogy, describes the general pedagogical question of the essence of multicultural education, specifies the specifics and the

main stages of the development of multicultural education in accordance with the new educational paradigm.

Key words: multicultural education, polyethnic and multicultural society, cultural values, pluralism of cultures.

Постановка проблеми. Становлення громадянського суспільства в Україні можливе лише за умови трансформації етнічної спільноти в суспільно-політичну, об'єднану спільними цінностями і пріоритетами.

Перспективи розвитку освіти народів різних національностей залежать насамперед від умов розвитку їх мови та культури, які існують в тому чи іншому регіоні країни. Українське законодавство і практику регулювання етнонаціональних процесів у всіх сферах діяльності сформовано державою відповідно до міжнародних норм та рекомендацій, викладених у Загальній декларації прав людини, Рамковій конвенції Ради Європи про захист національних меншин, Європейській хартії регіональних мов або мов меншин, Гаазьких рекомендаціях Верховного Комісара ОБСЄ щодо прав національних меншин на освіту та інших документах.